

Oxford University Press, Amen House, London E.C. 4
GLASGOW NEW YORK TORONTO MELBOURNE WELLINGTON
BOMBAY CALCUTTA MADRAS CAPE TOWN
Geoffrey Cumberlege, Publisher to the University

TITI LVCRETI CARI
DE RERVVM NATVRA

LIBRI SEX

*Edited with
Prolegomena, Critical Apparatus
Translation, and Commentary*

by

CYRIL BAILEY

HON. FELLOW OF BALLIOL COLLEGE

VOLUME I

PROLEGOMENA, TEXT AND
CRITICAL APPARATUS
TRANSLATION

FIRST PUBLISHED 1947

Reprinted photographically in Great Britain
at the University Press, Oxford, 1950
from corrected sheets of the first edition

OXFORD
AT THE CLARENDON PRESS

SIGLA

- O* = Codex Leidensis 30 (Oblongus)
*O*¹ = corrector eiusdem aequalis
*O*² = corrector eiusdem Saxonicus
*O*³ = correctores eiusdem recentiores
Q = Codex Leidensis 94 (Quadratus)
*Q*¹ = corrector eiusdem (saeculi xv)
*Q*² = correctores eiusdem recentiores
G = Schedae Gottorpienses
*G*¹ = corrector earundem
V = Schedae Vindobonenses (I)
U = Schedae Vindobonenses (II)
L = Codex Laurentianus xxxv. 30 (Niccolianus)
L 29, 31, etc. = Codices Laurentiani xxxv. 29, 31, etc.
A = Codex Vaticanus 3276
B = Codex Vaticanus Barberinus lat. 154
Mon. = Codex Monacensis
C = Codex Cantabrigiensis
[P] = consensus codicum *ABCL* l. 31, Poggiani lectionem indicans
Ital. = codices vel editores Itali saeculi xv vel xvi
] = lectio Leidensium in textu conservata.

Codices Leidensis tanquam textus fundamentum statui. In apparatu critico, si quando illi inter se differunt, utriusque lectionem plerumque memoravi. Correctorum emendationes, codicum aliorum lectiones, grammaticorum citationes, editorum coniecturas totiens notavi, quotiens aut ipse in textum recepi aut editores alii probaverunt. Codicum errata minora saepius praetermisi.

LIBER PRIMVS

CAPITVLA

- Ante 44. *TO MAKAPION KAI AΘΘAΠTON*
 „ 62. *LAVS INVENTORIS*
 „ 84. *EXEMPLVM RELIGIONIS*
 „ 107. *FINIS DOLORIS*
 „ 112. *DE ANIMA*
 „ 150. *NIHIL DE NIHILO GIGNI*
 „ 215. *NIHIL AD NIHILVM INTERIRE*
 „ 269. *CORPORA QVAE NON VIDEANTVR*
 „ 277. *DE VENTO*
 „ 298. *DE ODORE CALORE FRIGORE VOCE*
 „ 305. *VESTES VVESCİ ET ARESCE*
 „ 311. *DE ANVLO IN DIGITO ET CETERIS*
 „ 344. *DE INANI*
 „ 370. *DE PISCIBVS IN AQVA*
 „ 418. *CORPVS ET INANE ESSE NATVRAM RERVVM*
 „ 430. *TERTIAM NATVRAM NVLLAM ESSE RERVVM*
 „ 498. *SOLIDVM ESSE*
 „ 551. *CONTRA ΕΙΕ ΑΠΕΙΡΟΝ ΤΗΝ ΤΟΜΗΝ*
 „ 565. *DE MOLLI NATVRA AQVA AERE ET CETERIS*
 „ 635. *CONTRA HERACLITVM*
 „ 705. *NEQVE IGNEM NEQVE AERA NEQVE VMOREM PRINCIPIA ESSE*
 „ 716. *CONTRA EMPEDOCLEN*
 „ 830. *CONTRA ANAXAGORAN*
 „ 951. *ΤΟ ΠΑΝ ΑΠΕΙΡΟΝ ΤΟ ΓΑΡ ΠΕΠΕΡΑΣΜΕΝΟΝ ΑΚΡΟΝ ΕΧΕΙ*
 „ 1051. *ΕΙΕ ΤΟ ΜΕΣΟΝ Η ΦΟΡΑ*

Capitula. Desunt indices in initio libri. In textu titulos habet rubris litteris inscriptos O; spat. relict. om. Q

- 44 *TOMA CARION CAEAPITRATON O* 150 *DE NIHILO [P] DE NIHIL O*
 551 *ISAPIRONTENTOMEN O* 565 *tanquam carminis versum abramento scriptum*
exhibet Q 705 *tanquam versum abramento scriptum exhibent OQ, 'capitulum'*
adiicit in margine O 951 *TOPANAPIRONTΟ GARPEPIRASMENONACROE O*
 1051 *ISTOMESON EPHORA O*

LIBER QVINTVS

CAPITVLA

Ante

1. PLVS HOMINIBVS PROFVISSE
QVI SAPIENTIAM INVENER-
IT QVAM CEREREM LIBER-
VM HERCVLEM
59. ANIMAM NATIVAM ESSE
64. DE MVNDO
76. DE SOLIS ET LVNAE CVRSV
91. MARE CAELVM TERRAM IN-
TERITVRA
132. ANIMAM ET ANIMVM NON
POSSE ESSE SINE CORPORE
146. MVNDVM NON ESSE AB DIS
CONSTITVTVM
200. DIVISIO TERRAE VEL VITIVM
240. CVI PARS NATIVA EST TOTVM
NATIVVM ESSE
251. DE TERRA
261. DE AQVA
273. DE AERE SIVE ANIMA
281. DE IGNI ET SOLE
294. DE LAMPADE ET LVCERNA
306. DE AEDIFICIIS QVEMADMO-
DVM INTEREANT
324. QVARE NATA OMNIA DICAT
351. QVARE AETERNITAS ESSE
POSSIT
376. ET NATIVA ESSE
397. DE PHAETONTE SOLIS FILIO
419. ORIGO MVNDI ET OMNIVM
471. DE SOLIS ET LVNAE MAGNI-
TVDINE

Ante

564. DE SOLIS MAGNITVDINE
575. DE LVNA
590. DE CALORE SOLIS
621. DEMOCRITI DE SOLE
629. DE LVNAE CVRSV
663. EX IDA VISIO SOLIS
680. DE DIE LONGO ET BREVI
NOCTE
705. DE LVNAE LVMINE
737. DE ANNI TEMPORIBVS
751. DE ECLIPSI
774. DE SOLIS ET LVNAE OFFEC-
TIONE
780. DE NOVITATE MVNDI ET
DISPOSITIONE RERVVM QVAE
IN EO SVNT
878. DE CENTAVRIS
892. DE SCYLLA
901. DE CHIMERA
916. NON POTVISSE CHIMERAM
ET SCYLLAM ET SIMILIA
EORVM GIGNI
1161. QVOMODO HOMINIBVS INNA-
TA SIT DEORVM OPINIO
1241. QVEMADMODVM AVRVM AR-
GENTVM PLVMBVM REPER-
TVM SIT
1281. QVEMADMODVM FERRVM IN-
VENTVM SIT.

Capitula. In textu omnia spat. relict. om. Q. Indices mire inter se confusos habent titulos, quia (ut perspexit Martin) archetypi librarius capitula posteriora inter versus vel in margine scripserat. 1 (om. O) 64 (MVNDVM ET NATVM ET MORTALEM ESSE O) 91 TERRA O, item in textu 132 (ESSE post CORPORE O) 146 AB DIS CON O: completum in textu 200 om. in indicibus OQ INITIVM Ital. 240 CVI O: CVR Q (QVO O) 324 DICTA O QVA RATIONE OMNIA DICANT Q (NATI O: NATIVA O) 376 (CUM SIT (SINT Ital.) MORTALIA add. O) 471 (ET MOTV EORVM ET QVEMADMODVM NASCVNTVR add. O) 575 (om. O) 680, 663 ordine inverso OQ: corr. O in textu 680 (NOCTE BREVI O) 751 (om. O) 780 (RERVVM ante MVNDI O) 892, 901, 916, 1161 (om. spat. relict. O) 891 SCVLLA O 901 CHIMEERA OQ 916 POSSE Q 1241 REPERTVM O: PERTVM O

tempore eodem aliud nequeat succurrere lunae 765
corpus vel supra solis perlabier orbem,
quod radios interrumpat lumenque profusum?
et tamen ipsa suo si fulget luna nitore,
cur nequeat certa mundi languescere parte,
dum loca luminibus propriis inimica per exit? 770
[menstrua dum rigidas coni perlabitur umbras]

Quod superest, quoniam magni per caerula mundi
qua fieri quicquid posset ratione resolvi,
solis uti varios cursus lunaeque meatus
noscere possemus quae vis et causa cieret, 775
quove modo <possent> offecto lumine obire
et neque opinantis tenebris obducere terras,
cum quasi conivent et aperto lumine rursum
omnia convisunt clara loca candida luce,
nunc redeo ad mundi novitatem et mollia terrae 780
arva, novo fetu quid primum in luminis oras
tollere et incertis crerint committere ventis.

Principio genus herbarum viridemque nitorem
terra dedit circum collis camposque per omnis,
florida fulserunt viridanti prata colore, 785
arboribusque datumst variis exinde per auras
crescendi magnum immissis certamen habenis.
ut pluma atque pili primum saetaeque creantur
quadrupedum membris et corpore pennipotentum,
sic nova tum tellus herbas virgultaque primum 790
sustulit, inde loci mortalia saecula creavit
multa modis multis varia ratione coorta.
nam neque de caelo cecidisse animalia possunt
nec terrestria de salsis exisse lacunis.
linquitur ut merito maternum nomen adepta 795
terra sit, e terra quoniam sunt cuncta creata.
multaque nunc etiam existunt animalia terris
imbribus et calido solis concreta vapore;
quo minus est mirum si tum sunt plura coorta
et maiora, nova tellure atque aethere adulta. 800
principio genus alituum variaequae volucres
ova relinquebant exclusae tempore verno,
folliculos ut nunc teretes aestate cicadae
linquunt sponte sua victum vitamque petentes.

768 fulget] fulgit *Lambinus*
add. ed. Brixienensis, soleant l 31
tollere et *Pontanus*: tolleret OQ
animalia *Brieger*
inclusit *Giussani*

771 = 764 *sed. Lambinus*

778 coniuvent Q¹: conibent OQ
crerint *Orelli*: credunt OQ

800 maiora *Pontanus*: maiore OQ

776 possent

789

791 mortalia]

801-5 uncinis

tum tibi terra dedit primum mortalia saecula. 805
 multus enim calor atque umor superabat in arvis.
 hoc ubi quaeque loci regio opportuna dabatur,
 crescebant uteri terram radicibus apti;
 quos ubi tempore maturo patefecerat aetas 810
 infantum fugiens umorem aurasque petessens,
 convertebat ibi natura foramina terrae
 et sucum venis cogebat fundere apertis
 consimilem lactis, sicut nunc femina quaeque
 cum peperit, dulci repletur lacte, quod omnis 815
 impetus in mammas convertitur ille alimenti.
 terra cibum pueris, vestem vapor, herba cubile
 praebebat multa et molli lanugine abundans.
 at novitas mundi nec frigora dura ciebat
 nec nimios aestus nec magnis viribus auras.
 omnia enim pariter crescunt et robora sumunt. 820
 Quare etiam atque etiam maternum nomen adepta
 terra tenet merito, quoniam genus ipsa creavit
 humanum atque animal prope certo tempore fudit
 omne quod in magnis bacchatur montibu' passim, 825
 aeriasque simul volucris variantibu' formis.
 sed quia finem aliquam pariendi debet habere,
 destitit, ut mulier spatio defessa vetusto.
 mutat enim mundi naturam totius aetas
 ex alioque alius status excipere omnia debet,
 nec manet ulla sui similis res: omnia migrant, 830
 omnia commutat natura et vertere cogit.
 namque aliud putrescit et aevo debile languet,
 porro aliud succrescit et (e) contemptibus exit.
 sic igitur mundi naturam totius aetas
 mutat et ex alio terram status excipit alter, 835
 quod tulit ut nequeat, possit quod non tulit ante.
 Multaque tum tellus etiam portenta creare
 conatast mira facie membrisque coorta,
 androgynem, interutrasque nec utrum, utrimque remotum,
 orba pedum partim, manuum viduata vicissim, 840

805 post 796 collocavit Polle primum] passim Lachmann 809 aetas
 Marullus: aestas OQ: aestus Lachmann: auctus Merrill 812 et l 31: ut OQ
 823 animal Marullus: anima OQ: animas O¹: animans Wakefield 824 magnis
 l 31: magni OQ 825 aeriasque Marullus: aerieaeque OQ 833 succrescit
 Lachmann (in commentario): crescit OQ: clarescit Lachmann: succedit (ex 1278)
 Merrill e add. Marullus 836 tulit ut Bentley: potuit OQ: pote uti
 Lachmann: quirit ut Ernout nequeat] nequit, ut Munro 838 facie l 31:
 facit OQ 839 androgynem] androgynum Lachmann interutraque (in-
 terutrasque Munro) nec utrum, utrimque Lachmann: inter utras nec utramque
 (ut utrumque O) OQ: interutras necutrumque, utrimque Diels